

ХУЛОСАИ

Шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди
Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии Академияи
миллии илмҳои Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илм

Парвандаи аттестатсионии №4

Қарори Шурои диссертатсионӣ аз 11.02.2025

Дар бораи сазовор донишани Буриева Шаҳноза Бекмуратовна, шаҳрванди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ).

Диссертатсияи Буриева Шаҳноза Бекмуратовна дар мавзӯи “Таҳлили этнолингвистии лексикаи ҳунарҳои мардумӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси маводи “Бурҳони қотей”) барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) дар ҷаласаи Шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон (734025, шаҳри Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 21: фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 12 ноябри соли 2024 ба ҳимоя қабул гардидааст.

Довталаби дараҷаи илмӣ Буриева Шаҳноза Бекмуратовна 12-уми марти соли 1989 дар Ҷумҳурии Тоҷикистон, дар оилаи коргар таваллуд шудааст. Соли 2006 муассисаи таҳсилоти миёнаи умумии №33-и шаҳри Турсунзодаро хатм карда, пас аз хатми он ба Донишқадаи давлатии забонҳои Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода (ҳоло Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷии Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода) дохил шуда, онро соли 2011 хатм намудааст.

Буриева Шаҳноза Бекмуратовна моҳи сентябри соли 2011 фаъолияти меҳнатиашро дар Ҷамоати деҳоти Работи шаҳри Турсунзода ба ҳайси мутахассиси пешбари робита бо ҷомеа оғоз намудааст. Соли 2015 ба шӯбаи магистратураи Донишқадаи идоракунии давлатии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон (ҳозира АИД) ҳамчун магистрант (хизматчиӣ давлатӣ) таҳсил намуда, ҳуди ҳамин сол онро бо ихтисоси “Идоракунии давлатӣ” хатм намудааст. Аз соли 2016 то моҳи сентябри соли 2023 дар Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият намуда, аз соли 2023 инҷониб дар Сарраёсати маорифи шаҳри Душанбе кор карда истодааст. Солҳои 2016-2020 дар

шуъбаи аспирантураи Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакӣ таҳсил кардааст.

Диссертатсия дар шуъбаи забони тоҷикии Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон иҷро шудааст.

Роҳбари илмӣ: Матробиён Саодатшо Қосимзода - доктори илмҳои филологӣ, дотсент, вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон.

Муқарризони расмӣ: Ҳомидов Дилмурод Рачабович – доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи таърихи забон ва типологияи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон; **Бобомуродова Маҳбуба Умриевна** – номзади илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи Садриддин Айни.

Муассисаи пешбар: Муассисаи давлатии таълимии “Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав”.

Муассисаи пешбар дар тақризи мусбати худ, ки аз ҷониби мудирӣ кафедраи забони тоҷикии Донишгоҳи мазкур, номзади илмҳои филологӣ Назаров Меҳрубон Ниёзмадович ва устодони кафедраи мазкур – номзади илмҳои филологӣ, дотсент Саидов Ҷаббор Зубайдович, котиби илмии ҷаласа Раҳмонов Маҳмурод бо имзо ва аз ҷониби ректори ин муассиса, доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор М. Р. Қурбонзода тасдиқ шудааст, қайд менамояд, ки диссертатсияи Буриева Шаҳноза Бекмуратовна кори баанҷомрасида ва мувофиқи талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон таълифгардида буда, ба талаботи бандҳои 31-35-и Тартиби додани дараҷаи илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ ва муаллифи он сазовор барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯйи ихтисоси 10.02.00 Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) мебошад.

Муқарризон ва муассисаи пешбар бо дарназардошти муқаррароти бандҳои 67-70 ва 74-75-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми июни соли 2021, таҳти №267 тасдиқ шудааст, интихоб ва таъин гардидаанд. Интихоби муқарризони расмӣ ва муассисаи пешбар ба он асоснок мегарданд, ки онҳо мутахассисони бевоситаи соҳаи забоншиносӣ буда, дар корҳои илмию таҳқиқотӣ фаъолона иштирок менамоянд ва дар ин самт асару мақолаҳои

зиёде таълиф кардаанд, ки мазмуну мухтавои онҳо ба мавзуи диссертатсияи мазкур иртибот дорад.

Вобаста ба мавзуи диссертатсия доктараби дараҷаи илмӣ 10 мақолаи илмӣ ба нашр расонидааст, ки аз ин номгӯй 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чоп расидаанд. Маводи интишоргардида нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо ва мазмунҳои диссертатсияро инъикос намуда, саҳми шахсии муаллифро собит менамоянд.

Наشري таълифоти илмӣ дар мавзуи диссертатсия дар маҷаллаҳои илмии тақризшавандаи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон

1) Мақолаҳои муаллиф:

- [1-М]. **Буриева Ш. Б.** Инъикоси истилоҳоти бофандагӣ дар «Бурҳони қотеъ» / Б. Ш. Буриева // Ахбори Академия, серияи филологӣ. – Душанбе: Дониш, 2019.– № 2 (256). – С. 226-229.
- [2-М]. **Буриева Ш. Б.** Тафсири истилоҳоти дӯзандагӣ дар фарҳанги «Бурҳони қотеъ» / Б. Ш. Буриева // Суханшиносӣ. Маҷаллаи Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии АМИТ (маҷаллаи илмӣ). – Душанбе, 2019, №3. - С. 83-94.
- [3-М]. **Буриева Ш. Б.** Лексикаи пазандагӣ дар фарҳанги «Бурҳони қотеъ» / Б. Ш. Буриева // Ахбори Академия, серияи филологӣ. – Душанбе: Дониш, 2019.– № 3 (256). – С. 181-186.
- [4-М]. **Буриева Ш. Б.** Тобишҳои услубию маъноии вожаҳои марбут ба ҳунармандӣ бар мабнои фарҳанги «Бурҳони қотеъ» / Б. Ш. Буриева // Паёми Донишкадаи забонҳо (маҷаллаи илмӣ). – Душанбе, 2020, №4 (40) - С. 76-83.
- [5-М]. **Матробиён С. Қ., Буриева Ш. Б.** Вижагиҳои этнолингвистии моддаҳои луғавии лексикаи бофандагӣ, ресандагӣ ва дӯзандагӣ дар фарҳанги «Бурҳони қотеъ» / Қ. С. Матробиён// Б. Ш. Буриева // Ахбори Академия, серияи филологӣ. – Душанбе, 2024.– №3 (256). – С. 181-186.

2) Мақолаҳо ва фишурдаи интишорот дар дигар маҷмуаҳои илмӣ:

- [6-М]. **Буриева Ш. Б.** Сиёсати давлатӣ оид ба забон дар замони Истиклолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон / Б. Ш. Буриева // Забоншиносӣ. Маҷаллаи «Масъалаи илмҳои гуманитарӣ». – Хоруғ, 2020. – №3. – С. 73-82.
- [7-М]. **Буриева Ш. Б.** Забони давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон рӯки тамаддунсози миллат / Б. Ш. Буриева // маҷмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ таҳти унвони

«Точнома» – суботи сиёсӣ-фарҳангӣ ва ваҳдати миллӣ. – Душанбе, Китобхонаи миллии Тоҷикистон, 2021. – С. 252-259.

- [8-М]. **Буриева Ш. Б.** Муаррифунондаи забону фарҳанги миллати тоҷик / Б. Ш. Буриева//маҷмуаи мақолаҳои конференсияи ҷумҳуриявӣ таҳти унвони «Пешвои миллат ва рушди забони давлатӣ». – Душанбе, ҶДММ «Истиқлол – 2019», 2022. – 362 с.
- [9-М]. **Матробиён С. Қ., Буриева Ш. Б.** Лексикаи ҳунарҳои мардумӣ дар асоси фарҳанги «Бурҳони қотей» ва рушди он дар замони муосир / С. Қ. Матробиён, Б. Ш. Буриева//маҷмуаи мақолаҳои конференсияи байналмилалӣ илмию амалӣ таҳти унвони «Забон дорӣ, ҷаҳон дорӣ». – Хучанд, 2023. – С. 288-298.
- [10-М]. **Буриева Ш. Б.** Манобеи ташаккули лексикаи ҳунарҳои мардумӣ дар фарҳанги «Бурҳони қотей» / Б. Ш. Буриева // маҷмуаи мақолаҳои конференсияи байналмилалӣ таҳти унвони «Нақши Пешвои миллат дар омӯзиши забонҳои хориҷӣ ва таъсири он дар рушди муносибатҳои байналмилалӣ». – Душанбе: ҶДММ «Аршам», 2024. – С. 53-62.

Ба автореферати диссертатсия аз ҷониби шахсони зерин тақризҳои навишта шуда, ба Шурои диссертатсионӣ ворид шудаанд:

1. **Тақризи** доктори илмҳои филологӣ, профессори кафедраи забони тоҷикӣ ва фарҳанги Донишгоҳи байналмилалӣ сайёҳӣ ва соҳибкорӣ Тоҷикистон Кабилов Хуршед Шаҳбозович мусбат буда, ба автореферат ду эрод гирифтааст:

А) Хуб мешуд, муаллифи диссертатсия ба баромади таърихии вожаҳои марбут ба соҳаҳои ҳунармандӣ бештар тавачҷуҳ меод.

Б) Дар баъзе мавридҳои аломатҳои китобат аз ҷониби муаллифи диссертатсия дар автореферат риоя нагардидаанд. Масалан, саҳифаҳои 10, 13, 19, 20 ва ғайра.

2. **Тақризи** доктори илмҳои филологӣ, дотсенти кафедраи забоншиносӣ ва рӯзноманигорӣ Донишгоҳи байналмилалӣ забонҳои хориҷӣ Тоҷикистон ба номи Сотим Улуғзода Абдуллоева Гулрухсор мусбат буда, ба автореферат 2 эрод дорад:

А) Хуб мешуд, агар муаллиф дар матни русӣ транскрипсияи этнографизмҳои забони тоҷикиро зикр мекард, то ин ки талаффузи калимаҳо барои муҳаққиқон фаҳмотар мешуд.

Б) Матни русии автореферат бо матни тоҷикӣ пурра мувофиқат намояд ҳам, аммо каме тахрирталаб буда, дар он қоидаҳои дастурӣ ва имлоӣ баъзан сарфи назар шудаанд.

3. Такризи номзади илмҳои филологӣ, сардори шуъбаи номгузорӣ ва танзими истилоҳоти Кумитаи забон ва истилоҳоти назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Зулфониён Раҳим Раҷабзода мусбат буда, ба автореферат се эрод гирифтааст:

А) дар автореферат норасоҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар расиданд. Мисол дар саҳифаҳои 10, 11, 17, 19 ва ғайра.

Б) дар саҳифаҳои 10, 13, 19, 20 ва ғ. баъзе мавридҳо аломатҳои китобат дуруст риоя нагардидаанд.

В) Имлои вожаи “маводи” бояд дар шакли дурусти “маводди” ислоҳ карда шавад, бехтар мешуд.

Муқарризон дар баробари муайян намудани баъзе эроду норасоҳои автореферати диссертатсия (тоҷикӣ ва русӣ) аҳамияти ҷанбаҳои назариявӣ амалӣ ва наовариҳои рисолаи илмӣ, инчунин, дастовардҳои илмӣ муаллифи диссертатсияро таъкид карда, ўро барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) сазовор донистаанд.

Шурои диссертатсионӣ қайд менамояд, ки аз тарафи довталаби дараҷаи илмӣ дар асоси иҷро кардани таҳқиқи илмӣ:

- моддаҳои луғавӣ марбут ба соҳаи ҳунармандӣ ва вижагиҳои ҳунарҳои бофандагӣ, ресандагӣ, дӯзандагӣ ва пазандагӣ дар «Бурҳони қотеъ» аз нигоҳи мавзӯ **тасниф** шудааст;
- хусусиятҳои этнолингвистии вожаҳои марбут ба ҳунарҳои бофандагӣ, ресандагӣ, дӯзандагӣ ва пазандагӣ дар асоси маводи “Бурҳони қотеъ” **таҳлилу баррасӣ** гардидааст;
- мафҳум ва мавқеи вожаҳои марбут ба ҳунарҳои мардумӣ дар таҷассуми ҳаёту рӯзгори гузаштагон **муайян гардидааст**;
- вазифаҳои вожагонӣ ва роҳҳои истифодаи вожаҳои марбут ба ҳунарҳои бофандагӣ, ресандагӣ, дӯзандагӣ ва пазандагӣ дар забони тоҷикӣ **ошкор шудааст**;
- хусусиятҳои маъноии лексикаи ҳунарҳои мардумӣ **таҳлил шудааст**;
- нақши вожаҳои ҳунарҳои мардумӣ дар забони муосири тоҷикӣ, ки дар “Бурҳони қотеъ” истифода шудаанд, **баррасӣ ва таҳлил шудаанд**.

Асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқ. Бунёди назариявӣ диссертатсияро асарҳои илмӣ назариявӣ олимони забоншинос, ки дар самтҳои забоншиносии қавмӣ (этнолингвистика), луғатшиносӣ,

луғатнигорӣ ва шевашиносӣ таҳқиқоти боарзиш анҷом додаанд, ташкил медиҳанд. Хусусан, доир ба масоили этнолингвистии вожагон дар забоншиносии тоҷик ба назарияҳои муҳаққиқон Ш. Рустамов, С. Назарзода, М. Аламшоев, О. О. Маҳмадҷонов, С. Раҳматуллозода, О. Қосимов, С. Қ. Матробиён, Х. Кабилов, А. Мирбобоев, Ш. Некӯшоева, М. Броимшоева, М. Бобомуродова ва дигарон таъяс шудааст. Ҳамчунин, дар таҳқиқоти мазкур ба андешаҳои олимони тоҷик Л. Неменова, Ғ. Ҷӯраев, Т. Мақсудов, М. Эшнӣёзов, М. Маҳмудов, Ш. Исмоилов, Н. Гадоев, Р. Сангинова, Ғ. Абдуллоева, Р. Шодиев, И. Сулаймонов ва дигарон низ таваҷҷуҳ зоҳир шудааст.

Асоси назариявии рисоларо, инчунин, асару мақолаҳои олимони маъруфи аврупоӣ ва рус В. фон Гумболдт, Ғ. Э. Сепир, Б. Уорф, Ф. И. Буслаев, А. А. Минаев, А. А. Потевня, В. А. Звингенсев, В. М. Алпатов, Н. И. Толстой, С. М. Толстая, В. Н. Топоров, Л. Н. Виноградова, А. В. Гур, Б. Серебренников, А. Ф. Журавлев, Вяч. Вс. Иванов, М. М. Копиленко, А. С. Герд, Е. В. Перехвалская, А. А. Плотникова, З. Д. Попова, И. А. Стернин ва дигарон ташкил медиҳанд, ки доир ба масъалаҳои назариявии этнолингвистика маълумот додаанд.

Инчунин, ҳамчун асоси назариявӣ ва амалӣ аз асарҳои таҳқиқотии марбут ба луғатнигорӣ ва вожашиносӣ, аз қабилӣ таҳқиқоти А. Капранов, Ҳ. Рауфов, А. Сангинов, М. Солиева, С. Усмонова, Ғ. В. Набиева, Ҳ. Маҷидов, Ҳ. Талбакова, А. Нуоров, А. Мамадназаров ва дигарон истифода намудааст.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқ дар он ифода меёбад, ки масъалаи мавриди назар бо таҳлилу баррасии андешаи муҳаққиқони ватаниву хоричӣ ба роҳ монда шуда, чиҳати таквияти фикр аз асарҳои муҳаққиқони соҳа иқтибосҳо оварда шудааст. Ҳамчунин, натиҷаҳои таҳқиқот бо нуқтаҳои мушаххаси методологӣ, маводи гуногунҷанбаи таҳлилӣ дар мувофиқа бо мақсаду вазифаи таҳқиқ, ҳадаф ва мантики онҳо асос ёфта, дар он маводи мавриди таҳқиқ бо фарҳангномаҳои муосир муқоиса шудааст. Дар қор аз методҳои нави забоншиносӣ истифода шуда, барои мустаҳкамии андеша беш аз 226 асари илмию таҳқиқотӣ ва фарҳангномаҳо мавриди қорбурд қарор гирифта шудаанд.

Саҳми шахсии муҳаққиқ. Диссертант бо таъяс ба масъалаи этнолингвистии вожағони ҳунарҳои мардумӣ дар забони тоҷикӣ (дар асоси маводи фарҳангномаи «Бурҳони қотев») бори нахуст дар шакли диссертатсияи илмӣ мавриди таҳлилу баррасии илмӣ қарор дода, доир ба ҷанбаҳои этнолингвистии вожаҳои марбут ба ҳунарҳои мардумӣ таҳқиқоти амиқу дурустро нишон додааст. Ҷамъоварии мавод, навиштани мақолаҳо ва суҳанронихо дар ҳамоишу конференсияҳо оид ба

мавзуи диссертатсия фаъолияти амалии диссертантро доир ба кори диссертатсионӣ баръало нишон медиҳад.

Дар ҷаласаи Шурои диссертатсионии 6D.KOA-067-и назди Институти забон ва адабиёти ба номи Абуабдуллоҳ Рӯдакии Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон Суратҷаласаи №4 (аз 11.02.2025) дар бораи ба Буриева Шахноза Бекмуратовна додани дараҷаи илмии номзади илмҳои филологӣ аз рӯи ихтисоси 10.02.00 – Забоншиносӣ (10.02.01 – Забони тоҷикӣ) қарор қабул карда шуд.

Ҳангоми гузаронидани овоздиҳии пинҳонӣ дар Шурои диссертатсионӣ 13 нафар иштирок доштанд, ки 5 нафари инҳо доктори илм аз рӯи ихтисоси диссертатсияи баррасишаванда мебошанд.

Дар овоздиҳӣ аз 16 нафар аъзои ҳайати Шурои диссертатсионӣ, 13 нафар овоз доданд: тарафдор 13 нафар, муқобил – нест, бетараф – нест, бюллетенҳои безътибор – нест.

Раиси Шурои диссертатсионӣ,
д.и.ф., профессор

Шарифзода Ф.Х.

Котиби Шурои диссертатсионӣ,
н.и.ф.

Мухамедходжаева Р.А.

11.02.2025